

Vaste Commissie Justitie en Veiligheid
T.a.v. leden van de vaste commissie Justitie en Veiligheid
Via e-mail: cie.jv@tweedekamer.nl

Datum: 3 oktober 2023
Contact: drs. E. van Hoek (evanhoek@npvzorg.nl)
Betreft: **Reactie wetsvoorstel Wet kind, draagmoederschap en afstamming**

Geachte leden van de Vaste Kamercommissie voor Justitie en Veiligheid,

Met betrekking tot het schriftelijk overleg dat gepland is voor 19 oktober 2023, inzake het wetsvoorstel Wet kind, draagmoederschap en afstamming (36390) stuur ik u graag ter overweging een aantal standpunten van de NPV – Zorg voor het Leven.

De NPV is zich bewust van de impact die een onvervulde kinderwens met zich mee kan brengen. De aantrekkingskracht die nieuwe technologieën en mogelijkheden op het gebied van voorplanting kunnen hebben op (echt)paren valt in dat licht te begrijpen. Ook is het invoelbaar dat de kabinetswens ontstond om, in de huidige gegroeide complexiteit van partijen en afspraken, de praktijk van draagmoederschap te reguleren.

Er is onzes inziens echter geen goede grond om draagmoederschap te omarmen als volwaardig onderdeel van het Nederlands wettelijk kader, gelet op zowel het belang van het kind als dat van de draagmoeder. Ondanks de uitweg die draagmoederschap kan bieden aan onvruchtbare stellen, zijn er bredere gevolgen voor de samenleving. Het huidige wetsvoorstel kan leiden tot normalisering van draagmoederschap en kan vrouwen in binnen- en buitenland aanmoedigen tot het ter beschikking stellen van hun lichaam voor financiële compensatie, hetgeen de normen en waarden van onze beschaving ondermijnt.

Genetisch en cultureel ontheemd

Bij draagmoederschap is er sprake van een individu, namelijk het kind, voor wie zonder diens instemming verregaande keuzes gemaakt worden met betrekking tot diens relatie- en identiteitsvorming.

Er wordt voor een kind bepaald dat er geen relatie zal worden opgebouwd met de biologische moeder of (in geval van zowel ei- als zaadceldonatie) de vrouw die het kind negen maanden heeft gedragen en het op de wereld zette. In veel gevallen wordt er voor het kind bepaald dat zijn of haar taal en culturele normen en waarden zullen afwijken van die van de biologische moeder.

De NPV acht het in moreel opzicht onjuist dat draagmoeder, wensouder of rechter, dergelijke ingrijpende keuzen maken voor een (nog te doen ontstaan) leven. Anders is het met adoptie- en pleegouderschap waar scheiding van de biologische moeder ontstaat vanuit de noodzaak en de wil om een oplossing te bieden voor een reeds geboren kind. Bij wensouderschap wordt een kind “gemaakt” waarbij van tevoren al dusdanige problemen worden gecreëerd dat in een juridische

oplossing moet worden voorzien. De actualiteit laat zien dat hier veel complexe onvoorziene problemen bij kunnen komen, zoals een oorlogssituatie of een pandemie. De situatie in Oekraïne liet op pijnlijke wijze zien wat er mis kan gaan met een draagmoederschapsmarkt. Sommige kinderen wachten jaren vanuit draagmoederklinieken op hun wensouders uit het buitenland omdat ze niet kunnen worden opgehaald, om slechts één van de problemen te noemen.¹

Draagmoederschap schaadt hechting kind

De belangen van het kind dienen altijd een eerste overweging te vormen bij alle maatregelen die kinderen betreffen. Dit belang is onder meer opgenomen in het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie (Hv-EU).² Artikel 6 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) laat tevens zien dat het belang van het kind zou moeten worden beoordeeld in het licht van de ontwikkelingsbelangen van het kind en diens rechten. Artikel 9 onderstreept nog eens dat elk kind zou moeten opgroeien bij zijn of haar ouders en wanneer dit niet kan er contact moet kunnen zijn met beide ouders. De richtlijnen voor draagmoederschap zoals voorgesteld in het wetsvoorstel gaan hier grotendeels aan voorbij.³

Wetenschappelijk onderzoek bevestigt dikwijls dat er een hechte band is tussen moeder en kind vanaf het moment van de conceptie. Die band is van levenslange betekenis en legt een belangrijk fundament onder een goede identiteitsontwikkeling.⁴ De volledige complexiteit van de biologische band tussen moeder en kind kan nog maar voor een deel worden begrepen. Duidelijk is wel dat het ongeboren kind vanaf heel vroeg in diens ontwikkeling in staat is om (stam)cellen naar de bloedbaan van de moeder te sturen die haar immuniteit versterken en wonden helpen te helen.⁵ Bij draagmoederschap wordt de natuurlijke band tussen en moeder en kind bewust verbroken na de geboorte. Om al deze redenen en meer kan draagmoederschap niet in het belang van het kind zijn.

De baarmoeder wordt (commercieel) instrument

Zowel bij altruïstisch als commercieel draagmoederschap is er sprake van een afhankelijkheidsrelatie en een dienstverlening. Dit maakt de situatie als geheel vatbaar voor grote problemen, met verhoogde risico's als het gaat om (in)directe dwang, kwetsbaarheid van arme vrouwen en hechtingsproblematiek. Commercieel draagmoederschap, met name, wordt door een Oxford onderzoeker omschreven als '... een vorm van prostitutie en slavernij, ofwel een exploitatie van de armen door de rijken.'⁶

Commercieel draagmoederschap nog te veel gefaciliteerd

Het wetsvoorstel doet geen suggesties om commercieel internationaal draagmoederschap te voorkomen. Het is bekend dat er wereldwijd weinig aanbod van altruïstisch draagmoederschap is. De vraag is immers groter dan het aanbod. Het voorliggende wetsvoorstel zal Nederlandse

¹ <https://www.nrc.nl/nieuws/2022/08/26/sinds-de-oorlog-ligt-de-oekraïense-babyfabriekdraagmoederindustrie-stil-a4139946>

² Artikel 24, lid 2 Hv-EU

³ Van Beers, BC., & Bosch, L. (2021). Een regeling voor 'verantwoord draagmoederschap'? Misvattingen rondom het concept-wetsvoorstel Kind, draagmoederschap en afstamming. *Nederlands Juristenblad*, 2021(38), 3174-3183. [2811].

⁴ Watt, Helen (2016). *The Ethics of Pregnancy, Abortion and Childbirth: Exploring Moral Choices in Childbearing*. Routledge.

⁵ Sedov, E. et al., Fetomaternal microchimerism in tissue repair and tumor development (2022)

⁶ Ber, R. Ethical issues in gestational surrogacy. *Theor Med Bioeth.* 2000;21(2):153-69. doi: 10.1023/a:1009956218800. PMID: 10967951.

wensouders niet tegenhouden om in het buitenland op zoek te gaan naar een praktijk die formeel in Nederland verboden is.

Het is dan ook opmerkelijk dat de initiatiefnemers van het voorstel erkennen dat er weinig tot geen controle zal zijn op deze buitenlandse trajecten, die vaak commercieel van aard zijn. Het Nederlandse verbod op het “kopen van een kind” is echter een morele keuze. Het verdient daarom sterke aanbeveling om dergelijke misstanden op te sporen, ook als de misstand in het buitenland wordt voltrokken. Denk, ter vergelijking, bijvoorbeeld aan het kopen van harddrugs in het buitenland dat, eenmaal terug in Nederland, neerkomt op verboden bezit. Ook bedreigde of verboden dier- en plantsoorten die overzees worden aangeschaft, worden bij een illegale herkomst niet gedoogd.⁷ Het “naar binnen smokkelen” van een kind dat op oneigenlijke wijze werd “gekocht” bij een buitenlandse draagmoeder, zou niet moeten worden beloond zodra wensouders erin slagen het kind over de landsgrens te brengen. Ook niet wanneer de geboorte en emigratie van het kind een *fait accompli* is, zoals in het geval van de *logique du fait accompli* die Nederland momenteel vaak toepast als gevolg van het huidige ontmoedigingsbeleid.⁸

Commercieel draagmoederschap in Nederland niet uit te sluiten

Ook valt niet uit te sluiten dat commercieel draagmoederschap in Nederland plaatsvindt, bijvoorbeeld wanneer het zich vermomt als altruïstisch draagmoederschap. Er is weliswaar een verbod op commercieel draagmoederschap, maar zolang de altruïstische route beschikbaar en gereguleerd blijft, biedt dat ruimte aan misbruik.

Experts luiden de noodklok

De NPV wil erop wijzen dat de morele vraagstukken die door veel ethici worden opgeworpen, vooralsnog niet zijn beantwoord door het kabinet. We verwijzen hiervoor bijvoorbeeld naar de Verklaring van Casablanca, die werd ondertekend door 100 experts uit 75 landen. Hierin wordt opgeroepen tot het verbieden van zowel commercieel als altruïstisch draagmoederschap.⁹ Dit omdat draagmoederschap, volgens de ondertekenaars, in al haar verschijningsvormen bijdraagt aan de commodificatie van vrouwen en kinderen én de menselijke waardigheid ondermijnt.

Ook in eigen land zijn er ethici die hun zorgen uitspreken over de snelheid en onzorgvuldigheid waarmee dit wetsvoorstel wordt gepresenteerd. Zo zijn er die met lede ogen toezien dat de maatschappelijke discussie wordt overgeslagen. Ze stellen bovendien vast dat er geen enkel recht bestaat op het krijgen van een kind.¹⁰

Britta van Beers en Laura Bosch concluderen in hun paper aangaande dit wetsvoorstel bovendien dat het valt te verwachten dat ‘... de voorgestelde regeling mede zal leiden tot vormen van draagmoederschap die niet op volledig vrijwillige en altruïstische basis zijn aangegaan en waarbij de rechten en waardigheid van de draagmoeder en het kind onvoldoende zijn gewaarborgd.’¹¹

Wellicht ten overvloede willen we nog wijzen op de afracende reactie van de Raad van State, waarin onder meer wordt vastgesteld dat de risico's en (neven)effecten van de voorgestelde regelingen niet zijn uitgewerkt.

⁷ <https://www.nvwa.nl/particulieren/reizen-en-bagage/beschermde-planten--en-diersoorten>

⁸ Van Beers, BC., & Bosch, L. (2021).

⁹ <https://declaration-surrogacy-casablanca.org/index.php/international-declaration-for-the-global-prohibition-of-surrogacy/>

¹⁰ <https://www.amnesty.nl/wordt-vervolgd/draagmoeders-baarmoeder-te-huur-laura-bosch>

¹¹ Van Beers, BC., & Bosch, L. (2021).

Oproep

Met het liggende wetsvoorstel wordt gereguleerd wat niet moreel te verdedigen is. Dit houdt wanpraktijken in stand en reikt onbedoeld dekmantels aan voor illegale praktijken. De NPV voelt zich dan ook geroepen om tegen dit wetsvoorstel te adviseren.

Hoogachtend,

NPV - Zorg voor het leven

Diederik van Dijk
directeur

De NPV is een christelijke organisatie die opkomt voor de zorg voor het leven en tevens de grootste patiëntenorganisatie van Nederland. Met een bureau van professionals, rond 48.000 leden en 70 lokale afdelingen met ruim 6.000 vrijwilligers is de NPV actief op de terreinen onderzoek & beleid, advies & toerusting en vrijwillige thuishulp. De NPV onderhoudt een groot netwerk binnen en buiten christelijk Nederland op thema's en projecten rond medische ethiek, met nadruk op begin en einde van het leven (onder andere prenataal onderzoek, zwangerschapsafbreking, palliatieve zorg, euthanasie en het debat rond 'voltooid leven'). Tevens voert de NPV jaarlijks onderzoek uit onder haar leden naar kennis, opvattingen en ervaringen over actuele medisch ethische thema's.

Voor meer informatie of bij vragen kunt u contact leggen met Elise van Hoek-Burgerhart, manager Onderzoek & Beleid, evanhoek@npvzorg.nl